СВОБОДА

LIBERTY

Часопись для руского народа въ Америцѣ и органъ „Руского Народного Союза“.

Рôкъ VII. — Мт. Кармель, Па. Четвергъ 21-го Вересня 1899. — Число 38.

КАЛЕНДАРЬ.

Вересень.

21	Ч.	Іоакима и Анны
22	П.	Миндоры, Митродоры
23	С.	Өеодоры прел.
24	Н.	14. Автонома
25	П.	Корнилія
26	В.	Воздв. Креста (постъ)
27	С.	Никиты, Филоөея

ЗМѢСТЪ.

СПРАВЫ „Р. Н. СОЮЗА.“

Сравозданє касове „Р. Н. Союза“ за мѣсяць серпень с. р.

Olyphant, Pa. Бр. св. Іоана Хр. (за липень)	$99.50
Buffalo, N. Y. Бр. св. Іоана Хрестителя	6.93
Plymouth, Pa. Петро Куча	1.50
Wilkes-Barre, Pa. Баганъ С.	4.10
Shenandoah, Pa. Бр. св. Арх. Михаила	34.09
St. Lous, Mo. Бр. св. Арх. Михаила	18.25
Mahanoy Plane, Pa. Бр. св. Илїи	5.00
Trauger, Pa. Бр. св. Іоана Хрестителя	16.50
Pittsburg, Pa. Бр. св. О. Николая	116.53
Homestead, Pa. Бр. св. Арх. Михаила	13.37
St. Louis, Mo. Валєвскій Ал.	3.00
Edwardsdale, Pa. Василько О.	3.10
McAdoo, Pa. Бр. Покр. Пр. Богородицѣ	53.00
Yonkers, N. Y. Члены	30.20
Lodi, N. J. Члены	4.00
Priceburg, Pa. Бр. св. Вас. В.	39.03
Sayre, Pa. Бр. Благ. Пр. Бог.	8.50
Plymouth, Pa. Бр. св. АА. Петра и Павла	17.12
Mt. Carmel, Pa.	
Бр. св. Димитрія	47.50
Бр. св. АА. Петра и Павла	36.25
Centralia, Бр. св. О. Никол.	11.50
Glen Lyon, Pa. Бр. св. АА. Петра и Павла	8.50
Chicago, Ill. Рогаль Иванъ	3.00
Simpson, Pa. Бр. св. Василія Великого	22.28
Ansonia, Conn. Бр. св. АА. Петра и Павла	34.50
New York, N. Y. Бр. св. О. Николая	17.00
Jersey City, N. J. Члены	67.43
Troy, N. Y. Бр. св. О. Никол.	9.00
Buffalo, N. Y. Члены	2.00
Shamokin, Pa.	
Бр. св. Кирила и Методія	84.15
Бр. св. Йосифа	11.14
Belle Vernon, Pa. Бр. Покр. Пр. Богородицѣ	10.89
St. Clair, Pa. Бр. Пр. Бог.	24.26
Lansford, Pa. Бр. Рожд. Пр. Богородицѣ	46.33
Cross Fork, Pa. Члены	3.00
West Pavlen, Vt. Бр. Покр. Пр. Богородицѣ	17.00
Jessup, Pa. Бр. св. АА. Петра и Павла	12.75
Mayfield, Pa. Бр. св. Кирила и Методія	24.75
Rhone, Pa. Члены	8.00
Разомъ:	$974.95
Розходъ:	$676.25

Рахунокъ за перший кварталъ, за червень, липень и серпень такій:

Доходъ	**$2804.20**
Розходъ	**3150.83**
Фондъ желѣзный взбôльшивъ ся о	**$558.00**

Станъ касы «Р. Н. С.» зъ днемъ 31. серпня б. р. такій:

1) Фондъ желѣзный	$4666.08
2) Фондъ розпорядимый	427.07
3) Депозиты	1449.05
Сума:	**$6542.20**

Мѣсцевый секретарь «Р. Н. Союза» зъ Rhone, Pa. не надôславъ увѣдомленя головному секретарови, хочь грошѣ выслано.

А якійсь ч. Василь Хомякъ (такого въ «Р. Н. С.» навѣть нема) зъ McAdoo, Pa. выславъ касіерови $2.00, а мене не увѣдомивъ, що вôнъ за оденъ. То-жь згаданый Василь Хомякъ зволить дати знати о собѣ черезъ мѣсц. секретара «Р. Н. С.» п. Констан. Поступака въ McAdoo, Pa., або застосоватись до моеи вôдозвы, що була помѣщена въ «Свободѣ» ч. 35.

Ант. Бончевскій
секретарь.

Ктитъ

на $15.00, словами пятнайцять долярôвъ, котрѝ я одержавъ зъ касы «Р. Н. Союза» яко посмертну запомогу по моимъ сынѣ Іоанѣ. За такъ скоре выплачене складаю урядови «Р. Н. С.» сердечну подяку и желаю, щобъ всѣ Русины вписовали свои дѣти до нашого товариства.

Shenandoah, Pa. 12. сент. 1899

Яковъ Гамбаль.

ПРИ СВѢДКАХЪ:
Іосифъ Коваль,
Іоанъ Коваль.

КОЛИ РУСИНЫ СТАНУТЬ СІТІЗЕНАМИ?

Політика, яку до теперь провадили Русины въ Стейтахъ, була надзвычайно сороката. Люде нашѝ голосовали дуже мало, а коли голосовали, то по бôльшôй части не после якихсь політичныхъ переконань, а зô страху, або зъ намовы, котра неразъ була пôдперта золотою може навѣть монетою. Голосоване было по великôй части причиною до бôльшои піятики, а не товчкомъ до цѣкавости до політики. На се єсть богато поводôвъ. Пайголовнѣйшѝ суть ось якѝ: 1) Русины, котрѝ суть въ Америцѣ, прійшли зъ закутковъ, де не выконували жадныхъ правъ горожаньскихъ. 2) Русины прійшли до Америки за роботою, щобъ прощадивши трохи грошей, вернути назадъ до старого краю. 3) Русины суть бôльше зô своеи натуры демократичнѝ, якъ цѣла конституція Стейтôвъ зъ еи загальнымъ голосованемъ. Зъ тыхъ (тай иншихъ) причинъ зъ Русинôвъ тяжко дочекати ся сітізенôвъ. Въ малыхъ мѣсточкахъ стоимо мы еще якотако пôдъ тымъ взглядомъ. Коли-жь заглянемо до великихъ мѣстъ, справа представить ся зовсѣмъ инакше. На Пітсбургу, Джерзи Сіти, Філяделфіи, Бруклинѣ маемо доскональ примѣры. Въ тыхъ мѣстахъ число Русинôвъ-сітізенôвъ ледво дотягне сотки. Мы у мѣстахъ мусимо губити ся, бо мы се вже робили и въ Галичинѣ. Тамъ Русины майжо нѣколи не ставляють своихъ кандидатôвъ на послôвъ въ мѣстахъ, хочь и повиннѝ. Здає ся, причина сему тая, що по мѣстахъ намъ трудно розбудити почуте народности.

Тутъ въ Америцѣ мы сего не потребуемо. Політика наша не може ту бути національна, а лише сильно демократична (народна). Теперь, на жаль, не тôлько у насъ, але и у иншихъ народôвъ, не єсть такою. Въ всѣхъ партіяхъ панують босы, а черезъ нихъ зôпсуте. Народъ мае тôлько голосовати и то на тыхъ, на котрыхъ прикажуть старшѝ. Въ той спосôбъ право загального голосованя зôйшло на бездорожя. Оденъ єсть спосôбъ, абы его вôдсвѣжити, а то завести „Пряме законодавство.“ Що она таке? А отъ що: У многихъ нашихъ братствахъ єсть звычай, що коли якій братъ захорѣє, председатель пытає ся на мітинґу другихъ братôвъ: Чи годите ся, братя, щобы N. N. выплатити запомогу. Братя годять ся, або и не годять ся и пôсля того выплачує ся, або не выплачує ся хорому братови. Се єсть пряме законодавство. Бо анѣ председатель не рѣшає о выплатѣ, анѣ навѣть выдѣлъ братства, а всѣ братя. Таке саме може бути и зъ державою. Въ тôмъ разѣ послы, хочь выбранѝ народомъ, не мали бы права самѝ ухваляти законôвъ, але самъ народъ. Такъ дѣє ся вôдъ 1891 р. въ Швайцаріи, такъ єсть що до многихъ справъ въ Австраліи и Новôй Зеляндіи, такъ єсть въ декотрыхъ справахъ въ рôжныхъ стейтахъ, counties, cities, boroughs въ Америцѣ. Теперь приходить часъ розширити се „пряме законодавство“ на цѣлу Америку — въ декотрыхъ справахъ. Корысть зъ того буде тая, що змете ся всѣхъ політичныхъ босôвъ, що усуне ся корупцію, що дасть ся народови такѝ права, якѝ вôнъ самъ собѣ установить, що притягне ся народъ до голосованя и що народъ буде змушеный голосовати пôсля свого політичного переконаня, а не пôсля сказôвокъ босôвъ.

Всѣ правдиво поступовѝ партіи (такожь много католикôвъ) зрозумѣли вагу тыхъ всѣхъ користей зъ прямого законодавства (direct legislation) приймаючи его якъ основу, на котрôй опираючись можна буде перевести всѣ соціяльнѝ реформы, якѝ бы показали ся конечными.

Для насъ Русинôвъ пряме законодавство мае особливе значѣнє. Теперь мы есьмо чужими всему, що американьске, не говорити вже о політицѣ, котрою Русинамъ заниматись було тяжко у старôмъ краю. Пряме законодавство, надзвычайно вôдповѣдаюче духови нашого народа, вырве его зъ теперѣшного стану політичнои тупости и попхне въ вирь кипучого американьского житя, котре не тôлько приносить людямъ доляры, але такожь святу борбу о правду и справедливость. Тогды, коли оно буде заведене помѣжь Русинами въ Америцѣ, повстане тысячѣ сітізенôвъ.

Павло Тимкевичь.

Що чувати въ свѣтѣ?

Америка. Мѣжь американьскимъ войскомъ на Филипинахъ бракъ карности. Повстанцѣ не упадають на дусѣ и вôдважно боронять ся, а нападаючи на американьскѝ войска наносять имъ шкоды и тримають въ неспокою. Волюнтерамъ американьскимъ така вôйна огидла и многѝ попереходили въ ряды повстанцѣвъ. Газеты тутешнѝ остро нападають на рядъ въ Вашинґтонѣ, що наваривъ такои кашѣ и не щадять слôвъ нѣ для ґен. Дюи, що небавомъ верне, нѣ для теперѣшного командира на Филипинахъ ґен. Отиса.

Въ Гаванѣ, на Кубѣ, застрайковали 4 тысячь карпентрôвъ, котрѝ домагають ся 8 годинной працѣ, а мулярѣ застрейкували поразъ другій.

Въ Ню Йорку померъ на ударъ мозґу американьскій крезъ, 110 міліоновый богачь Cornel Vanderbilt. Его маетокъ унаслѣдять дѣти, вынявши найстаршого сына того самого имени, котрый не достане ничь тому, що оженивъ ся зъ бѣдною дѣвчиною. Богатѝ родичѣ прозвали за се сына идіотомъ, а теперь такъ покарали. Бѣдаки забули, що ихъ дѣдо бувъ приблудою фармеромъ. Блаженѝ нищѝ духомъ тѝ богачѣ, але на перешкодѣ до царства небесного стоять имъ верблюдъ и голка.

Рядъ въ Вашинґтонѣ радивъ надъ тымъ, щобы на Кубѣ запровадити тымчасовый цивільный рядъ замѣсть войскового.

Бразилійске правительство запротестувало противъ продажи посѣлостей князя Саксоньского нѣмецкому правительству, котре тѝ посѣлости хоче засадити прускими пікельгавбами.

(Продовжене на другôй сторонѣ).

Бесѣда Д-ра Ю. Чупки, выголошена дня 4. с. м. въ Шамокінъ, Па.

Най проклята буде та година, въ котрôй мене мати на свѣтъ привела! Кôлько то разôвъ вырве ся той страшный, повный розпуки та грозы проклôнъ зъ устъ похиленого надъ працею робôтника, зъ котрого чола сплывають каплѣ чорного поту на твердую скалу! Чому добувають ся зъ его грудей тѝ страшнѝ слова проклятя? Чи може не платять ему за роботу долярами, що ихъ така высока вартôсть на свѣтовôмъ торзѣ? Чи зневолюють его силою до працѣ? Адже-жь ему вôльно не ити до роботы, если ему лишь подобає ся! Такъ, правда, але надъ каркомъ робôтника зависъ неумолимый мечь Дамокля голодовои смерти, якъ бы переставъ працювати, а дома жѣнка и дѣти дожидають хлѣба, а его придбати мае батько родины, котрый створивъ сесю родину и покликавъ до житя. Затѣмъ робôтникъ мусить працювати стало, безупину, ажь до кôнця житя безъ перервы и выпочинку, доки втомленѝ вôдъ працѣ члены не вôдкажуть послуху, доки ще лѣниво тягнесь стара кровь въ зôвялыхъ уже жилахъ, доки ще сякій-такій духъ оживляє выхудѣлу его грудь. А єли не вдало ся ему коштомъ жолудка и найпростшихъ житевыхъ выгôдъ заощадити якихъ центôвъ на старость або на случай калѣцтва, то жде его захоронка для бѣдныхъ, жебрача палиця або вязниця. Щобъ не дождатись такои страшнои будучности, щобъ вôджвити тѣлесну машину до дальшои, вытревалои, безупинной а такъ томлячои працѣ, робôтникъ забувае на все, сверлує въ скалахъ дѣры, розбивае динамітомъ камѣннѝ велиты старѝ сотками тысячь лѣтъ, выковує улицѣ и улички въ вуглевыхъ покладахъ, рыесь мовь кертиця въ темнôмъ пôдземелю, забуваючи, що на кождôмъ кроцѣ стежить за нимъ смерть або калѣцтво, забуваючи, що кождои хвилѣ може зсунутись вôдламъ скалы або вугля и придавити его своимъ тягаромъ, або выбухъ зрадливого газу може кождои хвилѣ перетяти нитку его житя або окалѣчити и вчинити жебракомъ на вѣки. И чи-жь пôсля того можь чудуватись, якъ неразъ проклинає годину свого уродженя!

Гляньте на робôтникôвъ, коли они опущають вуглянѝ закопы! Чорнѝ, покрытѝ вуглянымъ порохомъ, подôбнѝ до пôдземныхъ духôвъ; рôвчаки брудного поту засохли на лицяхъ, въ нôздряхъ, ухахъ и шлуцахъ осѣла грубою верствою вугляна мучка, грудь лакôтно захоплюе свѣжый воздухъ, зрѣниця ока побôльшає ся непризвычаєна до блеску заходячого сонця, а руки такъ пооранѝ и твердѝ, що зъ трудомъ складають ся въ пястукъ, що не въ силѣ нимъ погрозити тымъ, котрѝ зневолюють его до тои важкои долѣ. Той видъ поясняє наглядно кождому мыслячому чоловѣкови, що ще не стративъ до решты своеи совѣсти, що не запродавъ ся ще въ неволю богачамъ за марну мамону, чому робôтникъ проклинає годину свого уродженя. А однакъ нынѣшный робôтникъ а робôтникъ давнѣйшихъ столѣтъ, то небо а земля. Житє стало лучше и зноснѣйше, заробокъ значнѣйшій и свобода бôльша, а чому, надъ тымъ застановимо ся пôзнѣйше.

Робôтникъ въ старинности бувъ по просту невôльникомъ. Его панъ бувъ рôвно-жь паномъ его тѣла, его житя и смерти. Тѝ робôтники, а радше невôльники були переважно воєнными полонниками, забраными въ вôйнѣ силою або въ завоєванôмъ краю, котрѝ зносили страшну неволю цѣлого житя.

Зъ ходомъ столѣтъ сей системъ робôтника перемѣнивсь въ иншій менше страшный. И такъ въ середнихъ столѣтяхъ маємо вызволеныхъ (лібертинôвъ) и такъ званыхъ панщизняныхъ хлопôвъ, що вже уживають певнои охороны права, котрѝ лишь тôлько певну частину часу мусѣли служити для свого пана, котрый даровує имъ решту часу, щобъ могли коротати свое нужденне житє. Сеся форма удержала ся до знесеня панщины. Сучасный робôтникъ выеманципувавъ ся вже зъ неволѣ въ тôмъ значѣню якъ сказано выжше. Есть вôнъ буцѣмъ то паномъ своеи волѣ и часу, нѣхто не стоить надъ нимъ зъ нагайкою и не жене до роботы, нѣхто не гонить его псами, если перестане робити и вôдôйде въ иншѝ стороны, нѣхто не розпорує ему живота, щобъ въ его нутрѣ загрѣти перемерзлѝ на польованю руки — єсть вôнъ на позôръ вôльный и независимый якъ кождый иншій чоловѣкъ, мае право порушати ся въ право и въ лѣво, мае право выдавати грошѣ, якъ хоче, помимо того, що на тѝ грошѣ жде тысячи неробôвъ и дармограєвъ, може вылежуватись горѣлиць, якъ довго наповненый жолудокъ и т. д., але всѣ тѝ права разомъ не богато вартнѝ, бо за плечима робôтника заодно стоить страшна голодова смерть, згинаючи безнастанно выхудѣлою рукою каркъ робôтника до ярма працѣ, до сучасного ярма неволѣ. То-жь робôтникъ хочь-не-хочь працювати мусить, на тôмъ пунктѣ кôнчить ся его особиста свобода, а зачинає ся конечный примусъ.

И сей робочій примусъ истнувавъ якъ старый свѣтъ и буде тревати доти, доки людскôсть буде потребувати поживы, выгôдъ и житевого комфорту. Есть се житєва конечнôсть людского истнованя, альфа и омега цѣлого свѣта. Розходить ся лишь о те, щобъ въ тôмъ вытворюваню для людскихъ потребъ, або якъ выражають ся економісты, въ продукціи и въ уживаню тыхъ вытвореныхъ чи выпрацюваныхъ предметôвъ, заходивъ справедливый стосунокъ. Тымчасомъ такъ оно не єсть. Въ сучаснôмъ свѣтѣ справедливôсть достала по лобѣ а свѣтъ переверненый горѣ ногами. Той що найбôльше працює пр. вугляный робôтникъ заробляє найменше, его наставникъ въ копальни працює менше а заробляє бôльше, клеркъ або бухгальтеръ въ офісѣ компаніи працює ще менше а знова бôльше заробляє, суперінтендентъ вже тôлько зъ далека кермує роботами, а заробляє въ двайцятеро стôлько що робôтникъ, вкôнци властителѣ копалень, що складають компанію, нѣчо не працюють, а сходять ся тôлько кôлька разôвъ до року, щобъ забрати нагромадженѝ грошѣ, а заробляють тысячѣ и сотки тысячь. То-жь въ теперѣшныхъ часахъ вытворились такѝ чудацкѝ вôдносины, що тѝ, що нѣчо не працюють, забирають найбôльшу частину працѣ тыхъ що найбôльше працюють, а жиючи въ достаткахъ, переполокуючи французкимъ шампаномъ штрасбурскій паштетъ, глузують зъ дурного робучого вола, котрый радо надставляє шкуру на те, щобъ свой пустый жолудокъ наповнити лихою ковбасою, а ихъ комору заложити специялами.

Хто тому виненъ? — спытає неоденъ. Робôтникъ бѣдный чоловѣкъ, а они мають грошѣ. Такъ, мають грошѣ; але звôдки они добули тыхъ грошей, якъ не зъ працѣ робôтника!

Зложи всѣ грошѣ свѣта и все золото, срѣбло и діяменты на одну величезну купу и не доторкнись навѣть пальцемъ, але жди, то можешь ждати тысячѣ лѣтъ, а сеся купа не побôльшить ся анѣ о оденъ центъ. Але накупи за тѝ скарбы сырого матеріялу и най надъ тымъ нагнуть ся мозолистѝ руки, а въ короткôмъ часѣ, мѣстяча ся позорна вартôсть (але се инша справа) въ той купѣ золота, подвоить ся. Затѣмъ нѣчо на свѣтѣ не творить вартости лишь одна праця, а зъ хвилею, коли робôтникъ прійде до того переконаня, заблимає ему зôрка вызволеня зъ новочасной робочои неволѣ. Иншими словами: Если робôтникъ прійде до того переконаня, що вся продукція, кождый маетокъ, т. є. той запасъ продуктôвъ нагромаджвныхъ здавна, повстає выключно черезъ працю робôтника, тогдѣ те переконанє станесь пôдвалиною его будучого щастя. Бо вôдъ тоя поры робôтникъ призадумаєсь надъ тымъ, якъ задержати выпродуковану черезъ себе часть вартости для себе, якъ тому перешкодити, щобъ ему еи не выдерли, не обциганили та не вытуманили тои чесно та запрацюваной части.

Сегодня не одержує робôтникъ повнои вартости своеи працѣ. Сегодня его працьодавецъ уважає се правомъ, усвяченє звычайомъ, а навѣть уставою, забрати для себе часть его

„SVOBODA“
(LIBERTY.)
Weekly Paper.

The only little Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken and is the best advertising medium.

Published every Thursday at Mt. CARMEL, PA. by the „SVOBODA“ Publishing Co.

All comunications should be addressed to:
„Svoboda“
Mt. CARMEL, PA.
P. O. Box 13.

Предплата рôчна $2.00
До старого краю 3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To „SVOBODA“
P. O. Box 13. — Mt. CARMEL, PA.

НАША ГАЗЕТА ВЫХОДИТЬ ЩО ТЫЖДНЯ ВЪ ЧЕТВЕРЪ.

Entered the post office at Mt. Carmel, Pa. as second class mail matter.

(Продовжене зô стороны першои).

Европа. Несправедливый засудъ капитана Дрейфуса выкликавъ всюда правдивый гнѣвъ. По столичныхъ мѣстахъ всѣхъ державъ обплюють справедливость французку. Промысловцѣ, купцѣ грозять перерванемъ зносинъ и не возьмуть удѣлу въ всесвѣтной выставѣ, що мае вôдбути ся на другій рôкъ въ Парижу. Черезъ те, розумѣесь, выстава богато стратить на блеску, а Франція на славѣ.

Франція. Та держава дня 9. вересня окрыла ся ганьбою и шкандаломъ. Невинного чоловѣка, Дрейфуса, нѣбы за державну здраду засуджено на 10 лѣтъ крѣпостнои тюрмы, пôдчасъ коли правдивѝ зрадники заживають спокôйно таки въ дома або за границею. Не помогли въ доказѣ невинности нѣ бракъ документôвъ, бо фалшивыхъ было подостаткомъ, нѣ свѣтла оборона, нѣ переконане цѣлого свѣта о невинности. Иершимъ разомъ Дрейфусъ бувъ засудженый на доживоте на чортôвскôмъ островѣ, де вôдсидѣвъ вже 5 лѣтъ, котрѝ мають бути врахованѝ до теперѣшнои кары. Дрейфусъ запротестувавъ проти того засуду, а газеты кажуть, що президентъ помилуе и даруе кару, щобы вже разъ скôнчила ся та комедія. Але пытане, чи въ той способъ задосыть учинить ся справедливости!? Иншѝ кажуть, що Франція стоить днесь въ передоднѝ революціи, а день 9. вересня есть початкомъ упадку тои республики. Тѝ судіи въ Ренне певно десь практикували въ галицкихъ ц. к. польскихъ судахъ.

Анґлія. Въ королѣвскихъ фабрикахъ въ Woolwich вынайдено канонъ, що стрѣляе 15 миль далеко. Якъ буде вôдбуватись перша проба того канона, то запросять всѣхъ тыхъ совѣтникôвъ, що радили надъ безъоружіемъ въ Газѣ.

Мѣжь Анґліею а хлопскою державою Трансваль, що лежить въ полудневôй Африцѣ, заносить ся на вôйну. Анґлія вже выслала богато войска и оружія, а решта всьо потрѣбне въ поготовѣ. Правдивои причины до вôйны нема, но але що кому до того. Якъ конференція мирова въ Газѣ не могла означити чому вовкъ порывае ягня, чому щупакъ пожирае ковблика, такъ само чому та холоднокровна, але выраxувана и захланна анґльосаска раса мае терпѣти въ своимъ сусѣдствѣ якусь свобôдну хлопску державу. Ту державу замешкують хлопы Буры або Бурѣйцѣ, що вôдъ вѣкôвъ жили спокôйно на своѣй земли, обрабляли еѣ, выпасали череды и не великимъ коштомъ рядились самѝ. Коли-жь въ однôй частинѣ ихъ республики вôдкрыто поклады золота, тогды зачало наплывати богато захланныхъ чужинцѣвъ, найбôльше Анґлійцѣвъ, котрѝ збогатѣвши зачали домагати ся рôвноуправненя. Але Бурійцѣ, уважаючи вплывъ новыхъ культурникôвъ за шкôдливый для себе, не тôлько що не дали имъ рôвноуправненя, але ще заострили права проти ихъ наплыву. Тому тѝ культурники удались о помôчь до Анґліи, котра въ сусѣдствѣ Бурійцѣвъ мае свои великѝ кольоніи и зависнымъ окомъ глядѣла на ту державу. Анґлія зъ охотою вмѣшалась въ ту справу, бо се вода на еѣ млынъ и сказала Бурійцямъ: дайте, що тѝ хотять, а якъ не дасте, то выдремо. Отже се причина вôйны. Якъ разъ причина така мирна, якои хотѣвъ россійскій царь, щобы ягня и не мекало, якъ его порывае вовкъ.

Ишпанія. Ту знову новѝ податки и свѣжѝ невдоволеня, а войско мае наказъ сторожити публичный порядокъ.

Италія. Папа, Левъ XIII. хорый, мало говорить и принимае поживы. Мае якусь ваду въ серединѣ, котру можь усунути тôлько за помочею операціи.

Зъ Риму доносять, що мешканцѣ одного зъ сусѣдныхъ селъ зловили чорта. Се бувъ войсковый бальонъ, що пôрваный вѣтромъ упавъ на подвôре сѣльского костела. Люде збѣглись на те чудо и думаючи, що се чортъ, затягнули до костела, позасвѣчовали свѣтло и ждали на священника, по котрого пôслали. Тымъ часомъ цѣкавѝ оглядали чорта. Якъ вѣдомо, жѣнки до того сотворѣня мають бôльше смѣлости, якъ мущины, то жь одна прецѣкава жѣночка приглядаючись спостерегла, що чортъ мае делѣкатку, шовкову шкôрочку на собѣ. Зъ того була-бъ добра запаска — подумала и зачала вôддирати кусень. Въ тôмъ зробила дѣру въ бальонѣ, а выходячій ґазъ займивъ ся, костелъ въ серединѣ выгорѣвъ, а люде ледво повтѣкали.

Американьска Русь. Кажуть, що якъ редакторъ вôдъ несвѣтлого „Свѣта“ читае „Свободу“, то слова, рядки а навѣть цѣлѝ реченя такъ чогось мигають и крутять ся передъ очима, якъ у пяного, що оперъ ся о плôтъ — цѣлый свѣтъ.

А зъ послѣдного числа (31.) „Ам. Р. Вѣстника“ довѣдуемось, що «главне управительство общихъ интересовъ» вôдъ „Соединенія“ мало на дняхъ «засѣданіе», на котрôмъ самъ редакторъ державъ проповѣдь о заслугахъ «галического общества им. Качковского» та его основателя Ивана Наумовича. Проповѣдь всѣмъ сподобалась, а многѝ навѣть прослезились. Самъ-же о. «главный председа», довѣдавшись о тôмъ обществѣ и его заслугахъ «произнесъ трогательную» рѣчь вôдъ себе, похваливъ г. редактора и «поставилъ внесеніе», щобы „Соединеніе“ вступило до згаданого общества яко членъ основатель зъ квотою 80 зр. Розумѣе ся, ухвалено одноголосно, а г. редактору вôдспѣвано многая и благая.....

Вѣсти зъ Америки.

Зъ Чікаґо.

Вже минуло три роки, вôдъ коли я замешкавъ въ Чікаґо, прибувши тамъ зъ Пітсбурга. Заставъ я тамъ малу громадку нашихъ Русинôвъ зъ головнымъ проводиромъ на чолѣ Фридлендеромъ а радцею Швіндлендромъ. Руска громада приняла мене дуже щиро и сейчасъ я ставъ членомъ ихъ братства. Фридлендера представили менѣ якъ великого добродѣя для рускои громады. Въ шесть тыжднѣвъ пôзнѣйше наша громада мала церковнѝ выборы, въ котрѝ и мене заплутано, розумѣе ся, що Фридлендеръ липивъ ся старостою на все. Но заразъ по першôмъ обрахунку книжокъ показало ся, що тамъ стоить довгъ на 200 долярôвъ про котрый нѣхто не знавъ. Понеже я не штрафивъ про те змовчати тожь Фридлендеръ тымъ дуже образивъ ся и зъ того часу ставъ моимъ ворогомъ. А коли до насъ заѣхавъ епископъ Николай, то сейчасъ очернивъ мене передъ владыкою, щобъ той осудивъ мене передъ народомъ. И дѣйсно, що той прозвавъ мене драбугою, приказавъ выкинути зъ братства та пригадавъ людямъ, що я, будучи ще въ Пітсбургу, выступавъ проти тамошного православного попа. Зъ топ поры я вôдтягнувъ ся цѣлковито вôдъ участи въ церковныхъ справахъ. Ажь коли я переконавъ ся цѣлковито о всѣхъ злодѣйствахъ того, я подавъ до „Свободы“ пересторогу, щобъ нашѝ люде вразумились и пôзнали, хто имъ другъ, а хто ворогъ. Но и то не помогло, бо Фридлендеръ пôдшивъ ся плащикомъ побожности, пôшовъ до батюшки сповѣдати ся вразъ зъ сыномъ, котрый ще зъ роду не перехрестивъ ся тай ставъ плакати крокодилячими слезами, бо батюшка мавъ также свои центики у него. Вѣсть про подане мною въ „Свободѣ“ рознеслась мовь блискавиця. Та чи гадаете читателѣ „Свободы“, що нашѝ Русины прійшли зъ того до розуму? Де тамъ! Не тôлько, що не ратували своеи працѣ, а ще зняли на мене крикъ, що я образивъ ихъ такъ доброго пана Фридлендера. Якъ уже звѣстно, выкинено Тиму зъ братства зъ тои причины, а щобъ на мнѣ помститись заскаржилъ мене Фридлендеръ до суду, а 31. юлія прійшовъ шерифъ и хотѣвъ мене арештувати. Я сейчасъ того дня не пôшовъ до роботы та ставъ шукати свѣдкôвъ, котрыхъ вôнъ обôкравъ. А того интересу навчивъ ся вôнъ ще въ Россіи. Тамъ укравъ вôнъ 50 тысячь казьонныхъ и церковныхъ рублѣвъ, а въ додатку вылупивъ золотѝ очи зъ иконы святого.

Та я бѣдный робôтникъ и не мôгъ мати богато пріятелѣвъ, зъ котрыхъ знайшовъ бы ся богатый чоловѣкъ, щобъ той мôгъ зложити за мене кавцію. Вечеромъ, вертаючи до хаты, заскочивъ менѣ дорогу оденъ зъ моихъ товаришѣвъ та перестерѣгъ, що вже жде на мене шерифъ и хоче арештувати. Я выѣхавъ до Мільвоке, Вісконзінъ, а нашѝ хрупѣ тѣшили ся зъ того, та ще самѝ выбрали ся за гончихъ псôвъ, щобъ мене шукати.

Опинившись тамъ, я телеграфовавъ по грошѣ до свого пріятеля С. Андрейчина, котрый те жь терпѣвъ вôдъ заушникôвъ Фридлендера. Я въ Мільвоки не мôгъ довше лишитись, бо и тамъ гнались за мною гончѝ псы. Я удавъ ся вразъ зъ Андрейчиномъ до стейту Индіяна середъ темнои ночи. Я перебравъ ся въ его робôтниче убране а вôнъ въ мое и мы розпрощались.

Сумнѝ зорѣ споглядали на насъ, а тихій вѣтеръ шопотѣвъ менѣ бѣдному, простому робôтникови немовь бы хотѣвъ сказати: Не бôй ся! Гôркѝ слезы покотились по моимъ лици та важкій стогôнъ вырвавсь зъ моихъ грудей: Боже, Боже! За що я мушу втѣкати, за що такъ мучитись? А тихій вѣтеръ вôдповѣвъ менѣ: За правду!

Другого дня остригшись та оголившись, пустивъ ся я до стейту Айова, де перебувавъ цѣлый мѣсяць августъ, працюючи въ потѣ чола на кусникъ хлѣба.

Ажь 4. септембра подають менѣ письмо зъ Чікаґо, що Фридлендеръ зникъ мовь камфора а вразъ зъ нимъ тысячки людского гроша. Я не вѣривъ своимъ очамъ. Сейчасъ таки того самого вечера я гнавъ на трепъ, а другого дня вечеромъ вже бувъ въ Чікаґо въ кружку моихъ пріятелѣвъ. Жадне перо не годно описати того переполоху помѣжь нашими рускими бѣдняткам̀и, якій вчинивъ ся пôсля уточѣ злодѣя Фридлендера. Крикъ, плачь та парѣкане не до описаня.

Прійшовъ вкôнци и батюшка, вѣрный оборонця злодѣя, та лишь поскробавъ свою довгу гриву, та махнувъ рукою, вернувши домôвъ.

Я зъ моеи стороны можу смѣло сказати нашимъ Русинамъ, щобъ подякували владыцѣ и батюшцѣ, бо звертало ся увагу на злодѣя, а тѝ его величали пôдъ небеса. Нехай-же владыка вынадгородить людямъ ихъ страты! Всѣ пошкодованѝ скрегочуть зубами на мене, що зъ моеи причины и „Свободы“ они стратили свои грошѣ. Але се неправда, бо они стратили про свôй нерозумъ.

А. Дубиньскій.

Мы дуже радѝ, що правда запанувала и хочь вы такъ богато вытерпѣли, то мусите памятати на те, що лучше разъ у день ѣсти, жити по правдѣ и бути вдоволенымъ, якъ мали-бъ на васъ тяжити сльозы и прокльоны людскѝ! Мы правдою, працею и завзятемъ виннѝ выборöти для себе красшу долю, хочь бы мали покидати Богъ знае якѝ гарнѝ посады. — Пр. Ред.

Тифъ и причины того недуга.

Тому, що наближаесь осѣнь, а зъ нею попесть черевного тифа, я побесѣдую на той разъ зъ читателями про причины того недуга та про средства, якъ бы охоронитись вôдъ тои слабости.

Тифъ есть двоякого рода: 1) черевный и 2) оспиковый. Про послѣдный не буду теперь говорити, бо вôнъ рѣдко лучае ся и сорозмѣрно мало людой запепадають на ту хвороту. Розказуючи про тифъ, я мати буду на примѣтѣ тôлько черевный тифъ, бо на ту хвороту занепадае сорозмѣрно бôльше число людей, а головно люде бѣднои и робучои клясы.

Тифъ належить до заразливыхъ хворотъ, а зависить вôдъ тифозныхъ бакцилѣвъ, котрѝ водять ся въ земли, нечистôй водѣ а также и въ воздусѣ, а вразъ зъ воздухомъ и водою проникають въ организмъ чоловѣка. Но не заражуть они кождого тай не кождого однаково, бо доки жолудокъ здоровъ, соляна кислота выдѣляюча ся въ нѣмъ, забивае тѝ бакцилѣ и всякѝ мікробы; но если жолудокъ зъ якои небудь причины не здоровъ, тѝ бакцилѣ безъ перепоны входять въ кишки и выкликують хвороту — тифъ.

Не стану я читателямъ поясняти, що таке бакцилѣ, инфекція та бактеріи, бо я про те подрôбно говоривъ въ „Свободѣ“ въ моихъ давнѣйшихъ статяхъ и сподѣюсь, що читателѣ ще не забули того. Я приступлю до розбору самои хвороты.

Хочь тифъ стрѣчае ся въ поодинокихъ случаяхъ въ каждôмъ часѣ року, но звы-

---

зарôбку, Богъ знае зъ якои причины, а робôтникови лишаесь вôзъ и перевôзъ: або працювати за те, що дадуть, або не працювати, т. е. умирати зъ голоду; мусить годитись зъ загарбуванемъ части его зарôбку вѣчно голоднымъ въ тôмъ напрямѣ працьодавцею. И если-бъ робôтникъ не боронивсь руками и ногами противъ тому новомодному, рабунковому системови, то працьодавцѣ, а въ вашôмъ случаю, пажерливѝ компаніи капиталістôвъ, вызускувачѣ копалень вугля, чимъ разъ бôльше забирали бы часть вашого зарôбку, а чимъ разъ менше лишалось бы вамъ за вашу працю. Звѣстна рѣчь, що грошь лакома рѣчь а приятнѣйше мати его въ кишени власнôй якъ чужôй. Се правило компаніи перестерѣгають якъ найсовѣстнѣйше и якъ бы ишло по ихньому, то давали-бъ робôтникови лишь тôлько, щобъ мôгъ вôджививити руки, що ними працюе, бо капиталістамъ ходить лишь о тѝ руки, а про нѣчо инше не дбають.

Та вѣкова темнота зачинае гинути передъ лучами цивілізаціи, науки и поступу, а робôтникъ не есть уже нынѣ дурнымъ, безрозумнымъ, капиталістичнымъ попыхачомъ, навчивъ ся вôнъ читати и писати, а що головне — думати, навчивъ ся вôнъ слѣдити суспôльнѝ вôдносины и провѣрювати всѣ капіталістичнѝ средства вызыску компаній, корпорацій, монополѣвъ и всѣхъ иншихъ формъ вызыску суспôльного. Знайшли ся ще люде серця и совѣсти, що зачали слѣдити вôдносины робôтника. Тѝ, чимъ дальше слѣдили, тымъ бôльше проймало ихъ милосердіемъ и грозою передъ тою страшною пропастю, яку имъ то слѣджене представило. Тѝ добродѣѣ робôтника уважали за вôдповѣдне звернути его увагу на рака, що точить суспôльность, на пявки и вампіра, що ссуть кровь робучого люду, а робôтникъ мовь бы прокинувсь зъ просоня, прозрѣвъ, выпрямивъ згорбленый зъ надмѣру працѣ хребетъ ажь кости захрупотѣли и ревнувъ зъ надмѣру обуреня. А ревъ той вôдбивъ ся луною вôдъ Альпъ ажь по горы Гімалая, поза снѣжнѝ шпилѣ Кордилерôвъ, перегнавъ пять океанôвъ и обнявъ цѣлу землю. Де лишь робôтникъ напружуе свои мушкулы, щобъ вытворювати прокукты для заспокоеня людскихъ потребъ, всюды зачувати про вплывъ новои суспôльнои науки, що признае права тому чоловѣкови, на котрого раменахъ спочивае суспôльна будова. А тымъ велитомъ есть робôтнича кляса. До недавна бувъ се велитъ на глиняныхъ ногахъ, що двигавъ на своихъ раменахъ суспôльнѝ обовязки, а побоювавъ ся копнути ногою пявокъ-кровопійцѣвъ, щобъ не зломилась а вôнъ не поваливъ ся. Але сегодня, коли робôтникъ приходить до переконаня своеи силы въ масѣ, коли мыслителѣ люду вышукали средства опору супроти капиталістичному вызыскови, сегодня робôтнича кляса дужшае не лишь сама въ собѣ, але индивідуально робôтникъ стае понимати почуте власнои гôдности, вôдчуваючи свою силу. А сеся сила робôтника, якъ рôвно-жь одно зъ найскуточнѣйшихъ средствъ побореня капитализму и его вызыску, лежить въ асоціяціи, т. е. въ творенню робôтничихъ товариствъ. Въ доказъ того Русины гарно кажуть, що громада, то великій чоловѣкъ. Если мы лишь зважимо чисельне вôдношене робôтника до иншихъ неробôтникôвъ, то побачимо величезну перевагу першихъ. Чому-жь затѣмъ сеся меншôсть рядить тою бôльшостю? Чому-жь робôтники не подѣлять справедливо зыскôвъ помѣжь себе, если ихъ есть бôльше? Отже-жь тому, що не мають организаціи, нема у нихъ згоды и едности, наколи капиталісты якъ найкрасше зъорганізованѝ, а наслѣдкомъ того можуть рядити пôсля вподобы незъорганізованою масою робôтникôвъ.

Найлучше видко се на примѣрѣ. Послѣдна вôйна Японія зъ Хинами скôнчилась побѣдою першихъ. Чому-жь 22 міліонôвъ Японцѣвъ стали сильнѣйшими якъ 400 міліонôвъ сынôвъ сонця зъ косою на плечахъ? Отже-жь тому, що Японія була знаменито зъорганізована пôдчасъ коли хиньска голота зацофана не мала понятя про организацію. Той примѣръ дасть ся примѣнити якъ разъ до робôтникôвъ. Робôтничѝ организаціи, чимъ бôльше ихъ буде числомъ та чимъ ширше розростуть ся по свѣтѣ, сполучуючи робôтникôвъ усѣхъ категорій, народностей, краѣвъ и вôдтѣпей въ одну велику силу, тымъ легше потрафять боротись зъ капиталістичнымъ вызыскомъ, тымъ скорше обдумають средства, щобъ сеся борба принесла пожаданѝ наслѣдки.

Однымъ зô средствъ борбы працѣ зъ капиталомъ есть страйкъ. Та щобъ страйкъ припѣсъ якійсь хосенъ, потреба очимало рѣчей — напередъ потреба, щобъ працьодавця не мавъ нагромадженыхъ достаточныхъ матеріялôвъ, щобъ выкôнчити замовленя; потреба, щобъ працьодавця не мôгъ достати иншого робôтника до працѣ, щобъ иншѝ працьодавцѣ не помагали ему своими матеріялами и т. д. Щобъ те все провѣрити и тому перешкодити, робôтники працюючѝ лишь у него, не можуть часто того зробити, а можуть лишь при помочи иншихъ робôтникôвъ працюючихъ у другихъ працьодавцѣвъ. Затѣмъ лишь за помочію одпои великои вспôльнои организаціи такій страйкъ може удати ся, бо прикличе до помочи другихъ, вôддаленыхъ робôтникôвъ. Вкôнци самъ робôтникъ не мае звычайно средствъ, не мае грошей, не може страйкувати о голодѣ, а въ коротцѣ зъ нужды зôгне самъ каркъ пôдъ подставлене ярмо капиталіста, коли противно при грошевôй пôдмозѣ иншихъ, робôтничихъ организацій може боротись зъ капиталістичнымъ смокомъ и або оперти ся обтинаню робучои заплаты або выборöти собѣ еи пôдвысшене.

Робôтничѝ организаціи, се знамените средство обороны, а чимъ они бôльши, тымъ лучше сповняють свою задачу. Само вже истноване такои организаціи выкликуе легку дрожь по хребтѣ монополістôвъ. Статистика учить, що де истнують робôтничѝ организаціи, тамъ не такъ легко вôдважують ся працьодавцѣ обтинати заплату, а въ декотрыхъ мѣсцяхъ робôтники вже выборöли собѣ право браня участи въ установлюваню робучои платы, котрѝ установляють ся въ мѣшанôмъ комітетѣ працьодавцѣвъ и робôтникôвъ.

Въ категоріи гôрничихъ робôтъ а особенно въ праци копаня вугля въ послѣдныхъ часахъ повстало товариство сполученыхъ гôрникôвъ (United Mine Workers), котрого заходами вôдбувають ся нынѣшнѝ зборы. Та организація, якъ и кожда инша робôтнича организація, мае на цѣли охорону правъ робôтничихъ, борбу зъ капитализмомъ, опирати ся обтинаню платы, а старати ся еи пôдвысшити. Зô статутôвъ того товариства можь переконати ся, якими дорогами и средствами сеся организація намѣряе дôйти до вспôльнои цѣли. То-жь въ вашому власному интересѣ есть лучити ся въ чимъ разъ бôльшу организацію, щобъ змогли вы показати, що не боитесь гнету и крику розличныхъ капиталістичныхъ собакъ, але якъ вôльнѝ рыцарѣ працѣ сполучились вы въ сильну братню громаду не на те, щобъ другихъ давити, вызыскувати и робити заколотъ, але на те, щобъ боронити своихъ животныхъ интересôвъ, природныхъ кождому чоловѣкови правъ вôльного заробкованя и корыстаня зъ усѣхъ овочѣвъ своеи працѣ. А коли наслѣдкомъ розумного и сильного розвою робôтничихъ юній повалить ся золотый болванъ капитализму у вашихъ стôпъ, коли кождому буде справедливо запевнена часть ему принадаючого зарôбку, коли побôльшать ся вашѝ доходы, а зменшить ся часъ працѣ, коли лице розяснить ся, хребетъ выпрямить ся, а чоло взнесесь горѣ, коли пропаде розпука зъ вашихъ грудей, а радôсть запануе въ хатахъ робôтничихъ, тогдѣ не будете проклинати годины свого уродженя, але зъ устъ вашихъ выхопить ся тень ажь пôдъ небеса радôсный окликъ: Най буде благословенна та година, въ котрôй я побачивъ той прегарный нашъ свѣтъ!

чайно бѣсить ся осенію въ видѣ пошести, де сотки и тысячки людей въ даномъ мѣсяци занепадають на него одночасно. Головно се замѣтне въ бôльшихъ мѣстахъ. Дѣло въ тôмъ, що тифозні бакцилѣ любять вохкôсть, а осѣнь есть именно тою порою, коли въ воздусѣ есть найбôльше вохкости зъ мраки и частыхъ дощôвъ, що найбôльше въ ту пору перепадують.

Сеся хворота полягае въ тôмъ, що тифозні бакцилѣ всысаючись въ кишки чоловѣка, выкликують въ нихъ раны зô всѣми погаными наслѣдками: дуже высокою горячкою, загальнымъ нерозположенемъ и слабостію, блювотинами, сильною болю головы, бракомъ всякого апетиту и наконецъ сильнымъ здутемъ. Тое именно здуте найбôльше ослаблює чоловѣка и часто доводить его до могилы. При и йсти раннѣйшôй опѣцѣ окружаючихъ и лѣкаря, сеся хворота тревае що найменше три до чотыри тыждпѣ. Однакъ часами та хворота тягне ся мѣсяцями въ видѣ рецидивôвъ т. е. хворота притихае на якійсь часъ, а недужій, здаесь, приходить до здоровля, но опять наслѣдкомъ якои незвѣстнои причины, найчастѣйше зъ неосторожности въ дієтѣ, хворота вôдновлюесь, а деколи зъ ще небезпечнѣйшими симптомами якъ першій разъ. Тѣ рецидивы хвороты можуть повторюватись кôлька разôвъ, если дана особа достаточно сильна, щобъ ихъ выдержати. Деколи лучае ся и такъ, що яка рана въ кишечнику продирае кишечну ткань зъ сильнымъ кишечнымъ выплывомъ крови и чоловѣкъ умирае несподѣвано деколи въ самыхъ початкахъ хвороты, коли окружаючі и лѣкарь найменше того ожидали. Но такій случай досыть рѣдкій, а досыть часто при добрôмъ вôдходѣ и гигієнічныхъ условинахъ чоловѣкъ выздоровлює зовсѣмъ безъ всякихъ шкôдныхъ наслѣдкôвъ. Однакъ деколи та хворота лишае свои шкôдні слѣды на цѣле житє чоловѣка въ видѣ постоянного катару кишокъ, котрый неминуче вкорочує житє данои особы.

Зъ сказаного вызше могли читателѣ переконати ся, якъ небезпечна ся хворота и якъ важно предприняти всѣ можливі предосторожности и мѣры, щобъ ей не набавитись. Пытане теперь, які предприняти предосторожности, щобъ не занедужати подôбною хворотою.

На те вôдповѣмъ читателямъ, якъ я вже много разôвъ говоривъ, що и ту на першій плянъ выступають гигієнічні условія. Нѣчо такъ не въ силѣ охоронити чоловѣка вôдъ тои хвороты, якъ гигієна. Про те можь найкрасше переконати ся на практицѣ, если возьмемо пôдъ розвагу те, що хочь та хворота не щадить нѣкого, бо нею занедужують такъ само богачѣ якъ и бѣдні, однакъ статистика показує, що по бôльшой части се хворота бѣдной и робучои клясы людей, котрымъ трудно та нема за що держатись гигієны.

Першимъ условіемъ охороны передъ тифомъ есть пите чистои воды, найлучше переваренои, бо тифозні бакцилѣ найрадше водять ся въ нечистôй водѣ; не треба также переповняти жолудка сырыми фруктами и овочами, бо тогдѣ жолудокъ не въ силѣ выдѣляти потрѣбныхъ сокôвъ и кислотъ, котрі охоронюють насъ вôдъ всякои заразы убиваючи мікробôвъ и бакцилѣ заки ще зможуть перейти до кишокъ. Дальше треба выстерѣгатись простуды, бо пôдъ ей вплывомъ енергія нашихъ тканей слабне и мы не въ силѣ боротися зъ заразою. Робучі люде найменше можуть заховувати тѣ приписы и звôдти походить, що найчастѣйше стають жертвами тои хвороты.

Нераъ можно намъ видѣти або чути, що робôтникъ працювавъ тяжко при огни, сильно потивъ ся, а щобъ вгасити спрагу, пивъ богато холоднои и нечистои воды та заѣдавъ яблуками и огôрками, а слѣдуючого дня не могъ уже пôдвести ся зъ ложка наслѣдкомъ высокои горячки и сильного болю въ животѣ. Тѣ симптомы суть именно по бôльшой части початками тифа. Не треба забувати, що тифъ есть заразливою хворотою и тому не треба занадто близько стыкатись зъ недужимъ на тифъ, якъ примѣромъ: не спати въ однôмъ ложку, що менѣ нераъ доводилось бачити въ „бордингъ-гавзахъ", де робôтники спять по кôлькохъ разомъ, а навѣть зъ недужимъ на тифъ. Наслѣдкомъ того буває таке, що оденъ, другій и третый занедужує тою хворотою.

Д-ръ С. Блюмбергъ.

НОВИНКИ.

Перше засѣдане совѣта рускихъ священникôвъ.

Зъ пріємностію подѣлямо ся зъ читателями вѣстею, що дня 14. сего мѣсяця въ Фрілиндъ, Па. въ домѣ Всч. о. Г. Мартяка, вôдбуло ся I. засѣдане совѣта товариства руско-кат. священникôвъ. Окрôмъ о. Дамяновича були всѣ урядники присутні. Полагоджено успѣшно тамъ вôсѣмдесять кôлька справъ. Зъ того видно, що таке товариство есть конечно потрѣбне и на часѣ. Що тамъ уряджено, то незадовго совѣтъ мае публично оголосити, а тогды и мы и наші читателѣ заспокоять свою цѣкавôсть.

Важне для Олифантцѣвъ.

Подае ся до публичнои вѣдомости всѣмъ Русинамъ въ Олифантѣ, що дня 1. октобра п. Д. Пырчь, учитель тамошнои публичнои школы, розпôчне науку для старшихъ. Най нѣхто не вôдтягаесь вôдъ запису до тои школы, а тымъ бôльше молоді хлопцѣ най численно громадять ся на выкладахъ п. Пырча. Если-бь справдѣ п. Пырчови забракло ученикôвъ, то се не свѣдчило бъ пôдхлѣбно про нашихъ людей.

Члены братства св. О. Николая въ Пітсбургу зложили на руску бурсу въ Новôмъ Сончи:

М. Стефановичъ	$1.00
Александеръ Горощакъ	50
Стефанъ малецкій	25
Андрей Павликъ	25
Семанъ Васильчакъ	25
Емиліянъ Ватраль	25
Иванъ Фенцца	25
Михаилъ Ѣжикъ	25
Стефанъ Похна	25
Павько Паркола	25
Леонъ Михальскій	25
Николай Хомиквичь	25
Максимъ Галущакъ	25
Емиль Костичь	25
Юрко Тимчикъ	25
Григорій Лехъ	25
Афтанъ Вандзѣлякъ	10
Купріянъ Корбелякъ	25
Семанъ Войтовичь	25
Мартинъ Оська	10
Лука Павельчакъ	25
Николай Илько	25
Разомъ	$6.20

Казка для процесовичѣвъ.

Два коты хотѣли подѣлитись кусникомъ сыра. Тяжко имъ то приходило и для того знайшли собѣ судію малпу, котра знаючись на правѣ, обѣцяла справедливо подѣлити по половинѣ спорячихъ. Малпа взяла вагу до рукъ, розломала сыръ на двое, положила на обѣ шальки по кусникови. Обохъ спорячихъ котôвъ поставила на сторожи коло обохъ шальокъ. Показалось, що оденъ кусникъ бувъ за великій и одна важка переважовала. Малпа въ той спосôбъ зарадила сему, що сей бôльшій кусникъ надкусила. Але надкусила за богато, отже другій кусникъ ставъ переважовати. Не було рады, треба було и сей надкусовати, а що и теперь не було еще рôвноваги, то малпа надкусовала то оденъ то другій, — ажь доки не лишилось вже тôлько по малому кусникови. Теперь вже хотѣли коты погодитись и бодай по кусникови сыра достати, але малпа не допустила до сего, зъѣла оба кусники — за свой трудъ. Цѣлкомъ таке само дѣе ся межи нами. Двохъ спорить за корову: оденъ тягне за роги а другій за хвôстъ а адвокатъ доѣть.

— **Чи знаєте,** що слѣдуюча конвенція „Руско-Народного Союза" буде на тôмъ плейзѣ, где буде найбôльше членôвъ? Чи хочете, щобы у васъ була конвенція? Если такъ, то записуйтеся до „Союза."

Добра рѣчь!

Для улекшеня працѣ всѣмъ шторникамъ и агентамъ поручаю свои машинки до друкованя за дуже низькі цѣны. Сего року маю меншії а лѣпше зроблені машинки, котрыми можна дуже добре друковати.

Если-бъ вы мали тѣ машинки, щобъ люде ихъ могли видѣти, то певно богато розпродали бысьте ихъ за такъ низьку цѣну. Пишѣть чимъ скорше до: S. KELTONIK, PUNXSUTAWNEY, PA.

Де-що цѣкавого.

— Зъ островôвъ вермуцкихъ вывозять рôчно 17 міліон. фунтôвъ цебулѣ. Варто-бъ выслати тамъ всѣхъ галицкихъ жидôвъ, а певно наставъ бы передновокъ задля браку цебулѣ и «народъ выбраный» може-бъ бодай тамъ чувъ ся сытымъ.

— Въ 1896 роцѣ населене Нѣмеччины выносило 52,279.901, а Франціи 38,517.975 душь; въ протягу остатныхъ 30 лѣтъ населене въ Нѣмеччинѣ взбôльшило ся о 13 міліонôвъ, а въ Франціи лишь о цѣлыхъ 3 міліоны. Въ остатныхъ пятьохъ лѣтахъ въ Нѣмеччинѣ родило ся кождого року по 750.000 а въ Франціи лишь 35.000 душь; отже зъ того видно, що Франція край выродный и поволи той народъ вымре цѣлкомъ, подобно и на Уворщинѣ «коренныхъ» Мадярôвъ чимъ разъ менше.

— Въ Берлинѣ въ музею находить ся кусникъ хлѣба, що вже мае 4500 лѣтъ! — Видно, що тамъ за мало є дѣдôвъ, бо въ Галичинѣ давно вже бувъ бы его хтось выкравъ и «стеребивъ».

— Въ Льондонѣ находить ся 500 театрôвъ а 45 великихъ галь музычныхъ. При театрахъ мае утриманє тамъ 850.000 осôбъ.

— Въ Хинахъ дуже тяжко зôстати листоношомъ. Кандидатъ мусить дуже скоро перебѣгти довгу дорогу черезъ горы и скалы, а заразомъ нести великій тягаръ на плечахъ, то-жь мало хто доконае сего.

— Россійскій царь Микола посѣдае оденъ свой власный шифъ «Звѣзда полярная», котрый коштує 16 міліон. марокъ, с. є. до 4 міліон дол. Царь ѣздить, ходить, ѣсть и спить въ золотѣ, а бѣдный народъ стогне пôдъ податками и гине зъ голоду.

— Зô Львова доносить приватно намъ оденъ нашъ дописуватель, що Поляки позволили жидамъ выбудовати на т. зв. «высокôмъ замку» божницю, а зновь жиды згодили ся на тое, що въ лѣтнôй порѣ позволять, абы рада (магістрацка) громадска мѣста Львова могла вôдбувати въ той божници свои засѣданя, бо въ магістратѣ въ лѣтѣ за горячо, тай лекше могли-бъ тамъ вылапати на злодѣйствѣ!

— На Угорщинѣ недалеко села Борболія, глубоко въ земли найдено кôстякъ одного передпотопового звѣряти, котрый є 8 метрôвъ довгій. Такі колись були великі звѣрята на свѣтѣ, а що-жь доперва сказати о людяхъ! Бо не дармо повѣдае народне повѣре, що давно були такъ великі люде, що одною ногою стававъ на однôмъ березѣ моря (чи рѣки) а другою на другôмъ и легко переступивъ воду.

— Складайте грошѣ и приѣжджайте до Ню Йорку, бо 29. и 30. с. м. вôдбуде ся величезна парада по причинѣ приѣзду Дюйого. Майже всѣ военні кораблѣ будуть дефільовати, а также и самъ McKinley приѣде на снѣданє! Хто хоче привитати ся зъ послѣднымъ, нехай приѣжджає!

— Зачувати, що россійско-православный епископъ приѣде зъ цѣлою своею міссією, бо тогды буде мати найлѣпшу способность навертати на «россійско-царске христіяньство» всѣхъ иноязычниковъ «якъ хахлôвъ галиційскихъ и угорскихъ, Туркôвъ, Татарôвъ, Хиніцѣвъ, жидôвъ (не россійскихъ, бо велика ихъ часть є вже «цареславна» и т. д.

Вôдозва до рускихъ бізнесѣстôвъ.

Симъ повѣдомляю моихъ пріятелѣвъ и всѣхъ рускихъ бізнесѣстôвъ, що розпочавъ-емъ на власну руку выробъ цигарôвъ. Роблю самъ, тому за роботу гварантую. Цигара выробляю зъ чистого дугану безъ жадпои примѣшки. Надѣюсь, що честні рускі бізнесѣсты зволять прислати менѣ ордеры. Цигара продаю по низькôй цѣнѣ. За 100 добрыхъ цигарôвъ $1.50 до $7.00 пôсля вартости дугану. Такъ само продаю цигары на весѣля, хрестины и балѣ, за пересылку плачу самъ. Поручаюсь всѣмъ рускимъ бізнесѣстамъ. Остаю зъ поважанємъ

ИВАНЪ ПАРИЛЯКЪ,
1337 Ave. A, New York City.

Democratic County Ticket.

FOR PROTHONOTARY,
JAMES A. McCARTHY,
of Locust Gap.

FOR TREUSURER,
MATTHIAS CRONINGER,
of Shamokin.

FOR COMMISSIONER,
A. H. COONER,
of Watsontown.
W. H. ROHRBACH,
of Crowl

FOR CORONER,
GEORGE W. DREHER,
of Shamokin.

FOR AUDITOR,
GDORGE C. STAHL,
of Milton.
M. T. McGOVERN,
of Mt. Carmel.

Голосуйте на него!

James A. McCearthy, демократичный кандидатъ на протонотара, уродивъ ся въ Locust Gap, а працювавъ опôсля въ майнахъ кôлька лѣтъ. Теперь есть вôнъ честнымъ купцемъ въ Locust Gap. Вôнъ буде пôдпирати всѣ робôтничі справы, если буде выбранымъ. То-жь дня 7. новембра с. р. голосуйте на цѣлый демократичный тікетъ!

Правда и свобода.

Нема правды на сѣмъ свѣтѣ,
Нема що казати,
А хто скаже правду въ очи
Той мусить страдати.

А та правда и свобода,
То рôдні сестрицѣ,
А хто любить тѣ двѣ сестры,
Той сѣдить въ вязници.

Во за правду и свободу
Тяженько страдали
Нашѣ славнѣ богатырѣ,
Гетьманы, рыцарѣ.

Нашѣ славнѣ мужѣ,
Що тьму розсѣвали,
То за то ихъ вражѣ руки
Въ кайданы ковали.

Хто не зна зъ васъ, милѣ братя,
Хто Тарасъ Шевченко?
Що за правду и свободу
Тежъ терпѣвъ гôренько.

Вôнъ запаливъ лучь просвѣты
Первый въ Украинѣ,
За то терпѣвъ въ пустыхъ степахъ
На чужой сторонѣ.

Не списавъ бы, милѣ братя,
На воловôй шкурѣ
Скôлько нашѣ славнѣ мужѣ
За правду терпѣли.

Хто потрафить хитро-лестно
Въ очи говорити, —
Того люде всюды люблять
Имуть му вѣрити.

Той у церкви старшимъ братомъ,
Въ громадѣ голова,
Першимъ кумомъ, першимъ сватомъ,
То вже анѣ слова.

Самъ владика благословить
И батюшка тоже,
А хто правду въ очи скаже,
То втѣкай небоже.

Во сли тебе зловлять въ руки,
Гôрка твоя доля —
Будешь страдавъ якъ розбôйникъ
Ажь доки ихъ воля.

Во ты пôдлець-волоцюга,
Ты не вартъ нѣчого,
Бо не хочешь гнути шію
До ярма чужого.

Хочешь бути царсславный
Мусишь тое знати,
Хотяй выбють якъ собаку,
То треба мовчати.

Бо такъ мовить самъ владика,
Царь-батюшка тоже,
Сли не будешь такъ вѣрити,
Пропавъ-есь небоже.

Позводились довго-гривцѣ
Взялись газдувати,
Ну-жь Русинôвъ зъ Галичины
Вѣры научати.

Намъ «ненуждѣ» ваші труды —
Шкода говорити —
Лучше идѣть у Азію
Хиничкôвъ учити.

Намъ не треба опѣкунôвъ,
Бо мы вже не дѣти,
Мы хочемъ правду казати
И свобôдно жити.

А. Д.

Учѣте ся, браты мои!
Думайте читайте,
И чужому научайтесь,
И свого не цурайтесь!
Т. Шевченко.

Всюды нѣвечить ся правда,
Всюды панує брехня,
Въ вашихъ лишь серцяхъ, о братя,
Най но повстане вона!
Ив. Франко.